

Per pasch ambient e cooperaziun

Autor(en): **Bächler, Günther / Tschuor, Gion**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **75 (1990)**

Heft 2

PDF erstellt am: **20.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881597>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

P P A S E R
P A S C H
A M B I E N T
E
COOPERAZIUN

G Ü N T H E R B Ä C H L E R

Translatau dil tudestg da Gion Tschuor

Dapi biabein vegn onns aud'ins adina puspei en Svizra il clom per in institut da pasch promovius dil stadi, denton tuttina independents. Quei institut dat ei denton aunc adina buc. Suenter la revuelta politica da 1989 para la speranza sin quel pli illusorica che zacu. Günther Bächler, il president dalla fundaziun, plaيدا perquei per ina pausa, per ina pausa che duei possibilitar in'entschatta nova en quella damonda. In institut futur per perscrutaziun da pasch vesa el colligiaus cun tschun condiziuns.

Scurлар giu ils futurs che s'audan gia tier il vargau.

Il naufragi dil reschim communistic egl orient dall'Europa centrala, possibilitaus entras la profunda politica da refuorma da Gorbatschow, ha midau radicalmein tuttias relaziuns denter ost e west. Cul svanir dils conflicts fundamentals denter ideologia comunista e burgheisa ein

era lingias da conflicts social-internas sesligiadas ellas tiaras occidentalas — ni per part era mo sestuschadas. Dapi 1989 vegn quei che semussava gia dapi liung temps clar e capeivel: ils problems d'existenza — cundiziunai tras la civilisaziun — ston vegnir sligiai proximamein. Quels problems tschentan pli grondas pretensiuns al generaleesser che las damondas tradiziunal-socialas che spartan las societads industrialas dapi la naschienscha dil moviment da luvrers. Quei vul buca dir che jeu sneghi la necessitad d'explicaziuns per damondas d'assicuranzas socialas, da habitaziuns e tscheins, da pagas e pensiuns e.a.v., mobein che jeu vuless trer l'attenziun sin camps da problems che selain buca sligiar sin las sendas scarradas dalla politica d'entochen uss.

Pertgei va ei aschi vess en Svizra da vuler vesser quei? La risposta ei relativ semplia, silmeins quei ch'appartegn il palancau politic. Tgi che sequenta dad esser els onns otgonta aunc el temps dall'«uiara freida» ed organisescha in'armada secreta che s'udess el meglier cass els onns tschunconta, quel vegn — gia psicologicamein — da tuchegiar mo vess ils 1990 la surventschida dil conflict ideologic ost-vest. Co san quels che vulan — sin fundament da lur bloccadas mentalas — buca vesser il process da detensiun denter ost e vest (la democratisaziun schluitonta egl ost dad ina vart ed il mussar il dies ad ideals communistics da l'otra vart) piarder lur aversiuns enviers la perscrutaziun da pasch? Mo era l'otra vart dalla medaglia ha ei num menziunar: El l'opposi-

iziun en Svizra ei in reflex dallas proporziuns politicas regentas. Ella para savens zaco antiquada, cumbatta endinadamein alla moda veglia, p.ex. cun separticipar cun gust al decamufliadi dall'armada secreta, senza far seriusamein patratgs sur dad ina politica da pasch e segirtad pluralistica en in temps da revuelta en Europa.

Tier nus se basa la politica — e quei pli fetg ch'en autras tiaras d'industria el vest — sin l'opposiziun denter dretg e seniester, sco sch'ei valess da sefitgar en perpeten sin quellas duas posiziuns surpridas da pli baul. Aschia vegn il vargau prolunghius el futur, enstagl che las provocaziuns enco-

nuschentas ed ils prighels dad oz menassen era en nossa tiara tier ina politica nova, habla per pasch.

Nus stuessen saver deliberar il futur dil vargau, surmuntar maletgs vegls d'inimitgs e sesarver ad ina visiun differenziada che renda quen allas cundiziuns complexas dad oz. Concret: Nus stuessen vesser ch'ei dat diagonal tras tuttas partidas politicas carstgauns cunscients dils problems e prompts per reformaziuns, carstgauns ord las differentas partidas che fan valer finamiras semegliantas ni identicas. Dapertut dat ei «dissidents» ch'ei prompts per las prövocaziuns ecologicas e humanitaras che creschan e che pretendan era

Uiera e pasch. Quei ei stau destin onns alla liunga. L'uiara vegneva sur ina tiara sc'ina epidemia, senza ch'ei vess dau remedis. La pasch pareva sc'in spindrament natural da tema e sgarschur aschi naturala sco il sulegl dalla damaun che scatscha la freida notg.

consequenzas ell'atgna tiara. Davos in tal patertgar sbiheschan ideologias mundialas dad ier.

Sche quei giudicament ei vers, lu ein las cundiziuns da partenza per la perscrutaziun da pasch gnanc aschi malfavoreivlas. Lu savess quella direcziun giuvna da perscrutaziun finalmein vegnir deliberada ord ils cumbats da foss ideologics. «Perscrutaziun da pasch» stuess buca survivir allas debattas politicas sco plaid da cudez, p.ex. suenter il motto: «Sche vus conclusis da cumprar novs carrs armai, lein nus in institut per perscrutaziun da pasch», respectiv: «Sche vus essas encunter igl etat d'armaziun, lu survegnis vus mai vies institut.» In tal patertgar ei fetg lontans dad ina basa adeguata per la confruntauziun.

Moviment e perscrutaziun da pasch: la proporziun d'engaschament e da distanza.

La pretensiun che moviment politic seigi buca perscrutaziun para clara. Auter ves'ei ora ella conclusiun cuntraria: per biars ei perscrutaziun da pasch e moviment da pasch il medem. Tgi che enclina a quei pareri promova buca l'acceptanza da quella perscrutaziun — da contribuir alla qualitat da quella gnanc da discuorer. Per quei ha ei num far bein atenziun che la differenza resti era leu, nua ch'ei va per ina scienza dalla societad e per la societad. Politica viva dalla repetiziun che fa effect sin la publicitad sco era dalla presen-

taziun simplificonda dad enconuschientschas e da conclus. Scienza denton ei spannegiada e marvegliusa sin novas enconuschientschas, ultra da quei enquera ella distincziun e differenziaziun.

In auter indezi semuossa egl effect reciproc d'engaschi e da distanza. Moviment politic pretenda engaschi ed indentificaziun cun la causa tochen tier il punct nua ch'ins ei sez part dil problem. Scienza denton pretenda distanza psihica tier in tema. Ei ha num deliberar la perscrutaziun da pasch da valetaziuns ideologicas, scientific-jastras, sfurzadas si dad ordeifer. Mo aschia vegn ina scienza prida seriosa e renconuschida.

Problems da determinaziun dalla perscrutaziun da pasch.

La determinaziun dalla perscrutaziun da pasch dad auters roms scientifics ei enorm greva e quei ord pliras raschuns. Dad ina vart eis ei grev dad argumentar ina scienza da pasch, pertgei tutta perscrutaziun che ha la pasch per finamira, s'auda tier la perscrutaziun da pasch. Mirau ord quei pugn da vesta san ins dir che perscrutaziun da pasch vegn gia praticada en Svizra tscheu e leu, era sche quei ei buca capitau sut quella etichetta. El medem temps eis ei da constatar ina penetraziun carschenta dalla perscrutaziun da pasch cun autras direcziuns, sco p.ex. cun perscrutaziun da conflicts, da segirtad, da strategia ni era dil futur. Medemamein crescha era la scienza dallas relaziuns in-

ternaziunalas sco era dallas schinumadas disposiziuns pigl uorden mundial. Uss savess ins esser dall'idea ch'in institut per perscrutaziun da pasch seigi sut quellas relaziuns gnanc necessaris e far valer che las lavurs per quella perscrutaziun selaschien maneivel integrar en instituts existents.

Enviers quei patratg eis ei d'opponer cugl argument da far valer perscrutaziun da pasch sco rom per sesez, per aschia dar en las autras ciencias il stausch dad era s'occupar cun damondas da pasch. Da l'autra vart san ins constatar — malgrad certas cruschadas — claras determinaziuns da principi enviers la perscrutaziun da conflicts, segirtad ni da strategia.

Aschia va ei ella perscrutaziun da conflicts oravontut per las cundiziuns e per ils motivs da conflicts, p.ex. cun perscrutar las situaziuns d'avon l'uiara. Ord vesta dalla perscrutaziun da pasch vegn aunc vitier ils differents camps da problems ch'eiin plitost da character smanatschont pertuccont l'existenza — ch'eiin denton aunc buc object pil conflict. Per l'emprema ga vegn la carstgaunadad confruntada oz cun la segironza da survivor sco specia. Conflicts tradiziunals survegnan pli pauca peisa, el medem mument neschan novs. Perscrutaziun da pasch ei cun quei buca ina scienza da catastrofes ni dalla fin dil mund che perdegia quella fin, mobein ina fuorma nova d'ina «scienza da crisas» che duei mussar vias ord il prighel.

Segirtad e pasch ein da valetar pli che zacu sco valurs da midada. Sut segirtad eis ei oravontut da capir funcziun da schurmetg

Savevas vus, che varga 400 000 scienziav lavuran ella perscrutaziun militar? Savevas vus, ch'ils mieds che vegnan impundi per la scienza da pasch tunschessen buca per cumprar in sulet panzer?

La pussonza digl atom ha midau tut. Albert Einstein e Bertrand Russel han gia detg ils 1946 che l'uiara ed in svilup dalla societad ein daventai incumpatibels. In'uiara alla moda tradiziunala seigi oz buca pli pusseviva. Quel che seigi denton buca semidau, aschia ils dus gronds scienziav, seigi «nossa moda e maniera da patertgar. E per quei mein nus en ina catastrofa senza paregl. Nus duvrein in niev patertgar, sche la carstgaunadad vul survivor.»

Ei dat era exempels encuraschonts. Savevas vus ch'ei dat allas universitads americanas varga 220 programs da studi per la pasch? Era en Svizra vegn perscrutau e politisau cun la finamira dad evitar uiara e segirar la pasch.

Per exempel:

— Schweizerische Friedensstiftung, Postfach, 3001 Bern
— Forschungsstelle für Konfliktanalyse und Sicherheitspolitik an der ETH, Prof. Spillmann, Günther Bächler, Scheuchzerstrasse 20, 8092 Zürich

— Frauen für den Frieden, Marianne Schmid-Turnherr, Schafgässlein 8, 4058 Basel

— Schweizerischer Friedensrat (Friedenszeitung), Werner Meier, Postfach 6386, 8023 Zürich

— Ärzte/Ärztinnen für soziale Verantwortung — PSR/IPPNW — Schweiz — Postfach 1040, 4001 Basel

— Fondation GIPRI (Geneva International Peace Research Institute), Dr. Stroot, 34, boulevard du Pont-d'arve, 1205 Genève

— Institut universitaire de hautes études internationale (IUHEI), Prof. Gasteyger, 132, rue de Lausanne, 1211 Genève 21

— Institut des Nations unies pour la Recherche sur le désarmement — UNIDIR —, Thomas Bernauer, Palais des Nations, 1211 Genève 10

e sut pasch sminuaziun da despotissem e violenza. Perscrutaziun da segirtad s'occupescha oravontut cun l'existenza da prighels e fixescha sco finamira normativa per sesezza l'absenza da quels prighels. La perscrutaziun da pasch encuntercomi s'occupescha cun la violenza ch'ei avon maun ed ha sco finamira il surmuntar quella forza e destrucziun, e buc — sco

sco quei ch'ei vegn pretendiu malgestamein — la dismessa dil militar. L'absenza da prighel e violenza ein duas dimensiuns che survegnan pli e pli il surmaun.

Per ina orientaziun dalla perscrutaziun da pasch e conflicts vid ils pensums dil futur

---

La perscrutaziun da pasch internaziunala lavura duront ils trent'onns d'existenza en 220 instituts pli pigns. La paletta dil temas tractai selai veser. Quella cumpeglia: desarmaziun, conflicts el tierz mund, conversiun, motivs d'uiara, militarismus, schemas d'observaziun, critica da centralissem e critica da supremazia. En pliras spartas ha ella saviu furnir resultats scientifics segirs ch'eiin buc stai senza influenza sin la politica publica. Sin quei selai construir zatgei pil futur. Dues in institut da pasch seschar realisar en Svizra, ni aunc meglier, naschess quel ord l'instituziun svizra per pasch che opperescha dapi 1988 a Berna, lu ha ei oravontut num — en vesta al grond diember da damondas — sliogar il problem da prioritads.

Suenter la surventschida dil conflict ostvest e sin fundament dil mument critic partenent ils problems dalla repartiziun mundiala, sedattan las prioritads ord ils problems existents. Pasch ei ligiada cun pliras damondas, aschia cun quella suenter in pusseivel augment da conflicts, cun la damonda suenter devastaziuns e catastofas, cun quella suenter violenzas dil dretgs humans e la finala cun la da-

monda suenter violenzas internas tier las differentas societads (uiaras internas p. ex. cun motivs etnics, naziunals ni religios). La tscherca suenter cooperaziun e comunicaziun survegn en in cass da conflicts pli bia impurtonza ch'ils aspects militars per impedir in uiara; il conflict egl orient central muossa quei fatg pli che zacu.

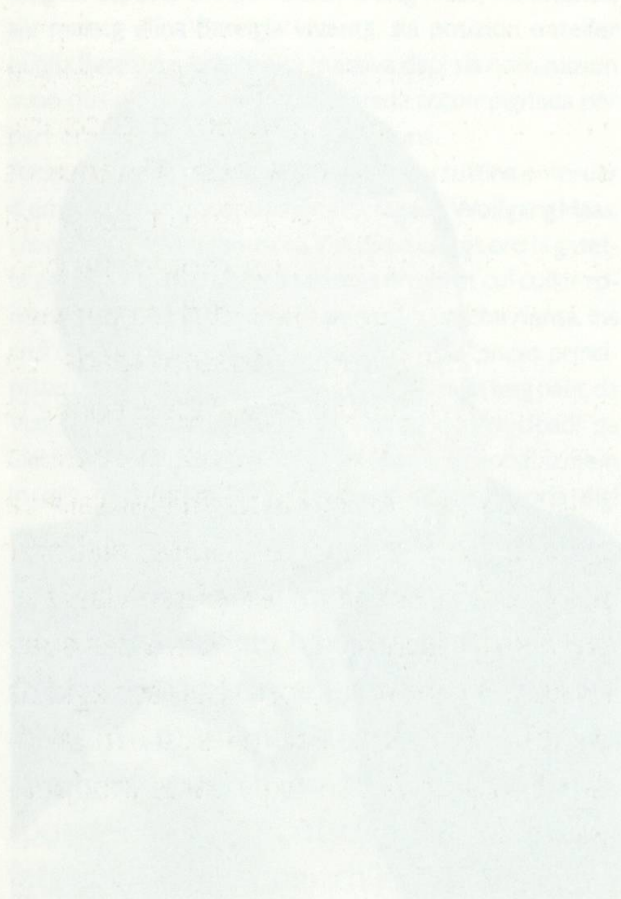
En vesta a tuts aspects skizzai eis ei prudent da numnar in centrum vegnent «Institut per pasch, ambient e cooperaziun». Aschia ruchegian las dimensiuns socialas ed ecologicas da conflict e pasch el center dilg interess. Sco motivs da perscrutaziun ein fetg differentes temas imaginabels, aschia p.ex. «pusseivladads da cooperaziun per evitar collaps e conflicts ecologics» ni: «La situaziun particulara dallas dunnas en conflicts militarisai.» La perscrutaziun da cooperaziun sa elaborar slihaziuns democraticas pusseivlas per grevas formaziuns da conflicts e dar quella als politichers responsabels sco agid da decisiun. Ei fuss giavischeivel, sch'in tal institut fuss enviers tuttas varts independents.

Ha perscrutaziun da pasch schanzas en Svizra?

Gie ella ha ina schanza, sche las condiziuns che jeu hai numnau sura en quater tesas vegnan risguardadas. Ils process d'apertura ch'eiin da constatar en Svizra en connex cun las discussiuns partenent l'integrasiun europea curregian aunc quella

posiziun da partenza. Ultra da quei ha il cussegl federal concludiu da risguardar pli fetg ils aspects da pasch ella politica exteriura ed ella politica da segirtad e da promover disposiziuns en quella direcziun. Per possibilitar quei drov'ei ideas e concepts ch'ein elaborai silmeins aschi cunscenzius sco products scientifics sin auters camps. Strusch da capir e da sur-

portar en la situaziun dalla perscrutaziun da pasch en Svizra ei il fatg ch'ils mieds mess a disposiziun per quei intent ein pli che scarts — e quei en ina tiara che ha en biaras spartas il bul da perfecziunissem. Aschia vegn ella sfurzada tier diletantissem. Quei promova buca il maletg dalla perscrutaziun da pasch mobein sedrezza encunter ella.